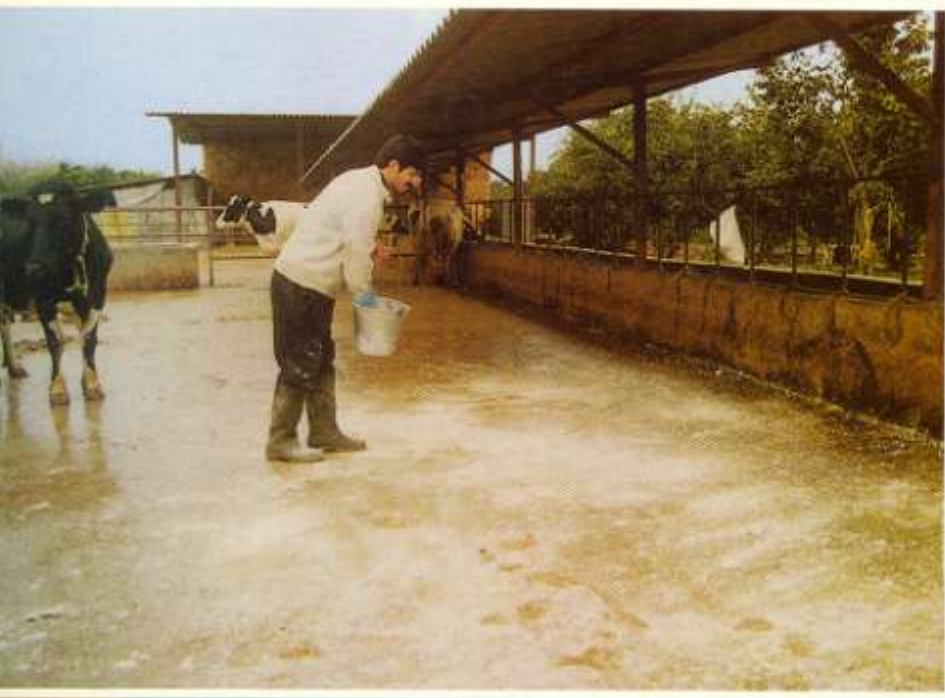

نشریه ترویجی

استفاده از آهک در دامپروری

آهک اثر بسیار زیادی در از بین بردن میکروب ها و عوامل بیماریزا دارد

سازمان جهاد کشاورزی مازندران
مدیریت ترویج و مشارکت مردمی

«فشریه ترویجی»

استفاده از آهک در دامپروری

سازمان جهادکشاورزی مازندران
مدیریت ترویج و مشارکت مردمی

استفاده‌کنندگان نشریه:

- روستاییان ● دامداران ● مرغداران ● پرورش دهندگان ماهی ●
- پرورش دهندگان ماکیان و دیگر طیور ●

● عنوان: استفاده از آهک در دامپروری ●

● نویسنده: دکتر حسن بخردی ●

● تنظیم و آماده‌سازی مطالب: اداره تدوین متون مرکز نشر و تصویر ●

● ناشر: مدیریت ترویج و مشارکت مردمی جهاد کشاورزی استان مازندران ●

● صفحه‌آرایی: محمد صالحی‌پور ●

● حروفچینی: علی نقی دلدار ●

● نوبت و زمان چاپ: نوبت اول، ۱۳۸۰ ●

فهرست مطالب

۵	مقدمه.....
۶	آهک چیست؟.....
۶	آهک یک ماده ضد عفونی کننده.....
۹	آهک و استخر پرورش ماهی.....
۱۰	آهک و دفن پسماندها و لاشه‌ها.....
۱۱	آهک و تغذیه دام.....
۱۳	آهک و چند هشدار.....
۱۴	خلاصه مطالب.....
۱۵	پرسش و خودآزمایی.....

خواننده گرامی، شما با مطالعه این نشریه

۱- با نقش و اهمیت آهک به عنوان یک ماده ضد عفونی کننده آشنا می شوید.

۲- چگونگی استفاده از آهک در پرورش ماهی را یاد می گیرید.

۳- با نقش آهک در دفن لاشه و فضولات دام و طیور آشنا می شوید.

۴- استفاده از آهک در تغذیه دام را فرا می گیرید.

۵- نکات ایمنی و مهم در استفاده از آهک را یاد می گیرید.

مقدمه

فرآورده‌های دامی مانند شیر، گوشت و تخم مرغ مهم‌ترین ماده‌های غذایی برای انسان هستند. زیرا پروتئین لازم برای بدن را فراهم می‌کنند. امروزه، کشور ما در صنعت دامپروری پیشرفت خوبی کرده است. اما تولیدکنندگان و دامداران عزیز باید به این نکته توجه کنند که جمعیت کشور، روز به روز بیشتر می‌شود. در نتیجه داشتن تولیدات سالم، مرغوب و به مقدار زیاد، اهمیت بسیاری دارد. به علاوه، صادر کردن این نوع تولیدات اهمیت بسیاری دارد. و درآمد خوبی نیز برای کشور ما خواهد داشت.

داشتن دام سالم موجب سلامت جامعه، بیشتر شدن تولید و در نتیجه، بیشتر شدن درآمد دامدار می‌شود. برای داشتن دام‌های سالم، بهترین راه پیشگیری از بیماری، رعایت دستورهای بهداشتی، به خصوص رعایت بهداشت جایگاه دام است. امروزه برای ضد عفونی کردن جایگاه دام از ماده‌های مختلفی استفاده می‌شود. ارزان‌ترین و رایج‌ترین ماده ضد عفونی کننده، آهک است.

در این نشریه، اهمیت آهک و چگونگی استفاده از آن در دامپروری، برای شما روستاییان و دامداران عزیز گفته شده است.

آهک چیست؟

آهک یک ماده معدنی است که از معدن آهک استخراج می‌شود. سپس کارهایی بر روی آن انجام می‌دهند و آن را به صورت پودر سفید رنگی در می‌آورند. از آهک در دامداری، مرغداری و دامپزشکی استفاده زیادی می‌کنند. بیشترین استفاده آن برای ضد عفونی کردن جایگاه دام و طیور و دامداری است.

آهک پاشی محیط دامداری از بیماری‌های زیادی پیشگیری می‌کند.

آهک یک ماده ضد عفونی کننده

آهک، یک ماده قلیایی است؛ به همین سبب، اثر بسیار زیادی در از بین بردن میکروب‌ها و عوامل بیماری‌زا دارد. بنابراین برای بهداشتی کردن محیط دامداری نیز از آن استفاده می‌شود.

برای ضد عفونی کردن اصطبل‌ها، آب آهک را در دستگاه سمپاش می‌ریزند. سپس با فشار زیادی بر روی دیوارها، سقف و کف اصطبل می‌پاشند. این کار علاوه بر ضد عفونی

کردن، موجب سفید شدن دیوارهای اصطبل نیز می‌شود.

در حوضچه‌های ورودی دامداری‌ها نیز از آب آهک استفاده می‌شود. برای این کار، آب آهک را با ماده‌های ضد عفونی کننده دیگر مخلوط می‌کنند و در حوضچه‌های ورودی می‌ریزند.

استفاده از آهک در حوضچه‌های ورودی دامداری‌ها مفید است.

آهک، رطوبت محیط را به خوبی جذب می‌کند. می‌دانید که هر جا رطوبت باشد، محیط مناسبی برای رشد میکروب‌ها به وجود می‌آید. از این رو برای خشک کردن محیط خارج دامداری و اصطبل‌ها از پودر آهک استفاده می‌کنند. پاشیدن پودر آهک در اطراف دامداری در پیشگیری از بیماری‌های مربوط به سم دام‌ها بسیار مفید است. آهک، بو را نیز به خود جذب می‌کند. به همین دلیل در محل‌های دوشیدن، جمع‌آوری و نگهداری شیر از آهک استفاده می‌کنند. به این ترتیب شیر بوی بد محیط را به خود نمی‌گیرد.

مخلوط کردن آهک با فضولات دام، باعث کم شدن بوی بد آن می‌شود. به علاوه، از رشد و فعالیت میکروب‌ها، انگل‌ها و حشره‌ها در فضولات جلوگیری می‌کند. همچنین با این کار می‌توان از این فضولات به عنوان کود بسیار مناسبی برای مزرعه استفاده کرد. زیرا این نوع کود، به دلیل داشتن آهک کمبود کلسیم خاک را جبران می‌کند.

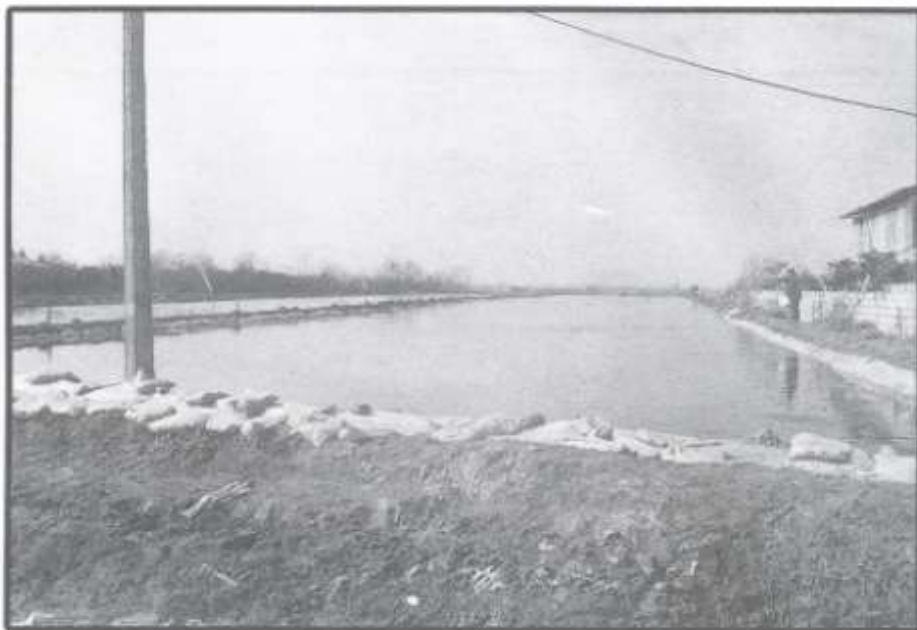
آهک‌پاشی بر روی فضولات دام یکی از راه‌های جلوگیری از پخش شدن آلودگی است.

آهک و استخر پرورش ماهی

در هر مزرعه پرورش ماهی، رعایت نکته‌ها و دستورهای بهداشتی برای حفظ سلامت ماهی‌ها بسیار مهم است. زیرا از بیماری‌های عفونی و رشد انگل‌ها در ماهی‌ها جلوگیری می‌کند.

استخرهای پرورش ماهی قزل‌آلا باید به طور مرتب تمیز بشوند. زمان تمیز کردن این استخرها به نوع آب درون استخر و مدیریت مزرعه بستگی دارد. با توجه به نوع آب و هوای هر منطقه، پس از هر دوره بهره‌برداری به مدت یک تا دو ماه استخر را به طور کامل خشک می‌کنند. سپس آن را شخم می‌زنند و در آن به اندازه یک تا دو و نیم تن در هر

هکتار، آهک می‌پاشند. این کار، باعث نابود شدن زالوها، میکروب‌ها و کیست‌های مختلف انگل‌ها می‌شوند. در نتیجه، عامل‌های بیماری‌زا به ماهی‌های دوره‌های بعد منتقل نمی‌شوند.

آهک‌پاشی در استخر پرورش ماهی از بیماری‌های مختلف ماهی‌ها جلوگیری می‌کند. بهتر است هر چهار یا پنج سال یک‌بار، استخرها را به مدت یک سال به طور کامل در آیش نگه داشت. اگر در این مدت برخی گیاهان را هم در استخر کشت کنیم و پس از برداشت، با آهک پاشی استخر را ضد عفونی کنیم بسیار بهتر است.

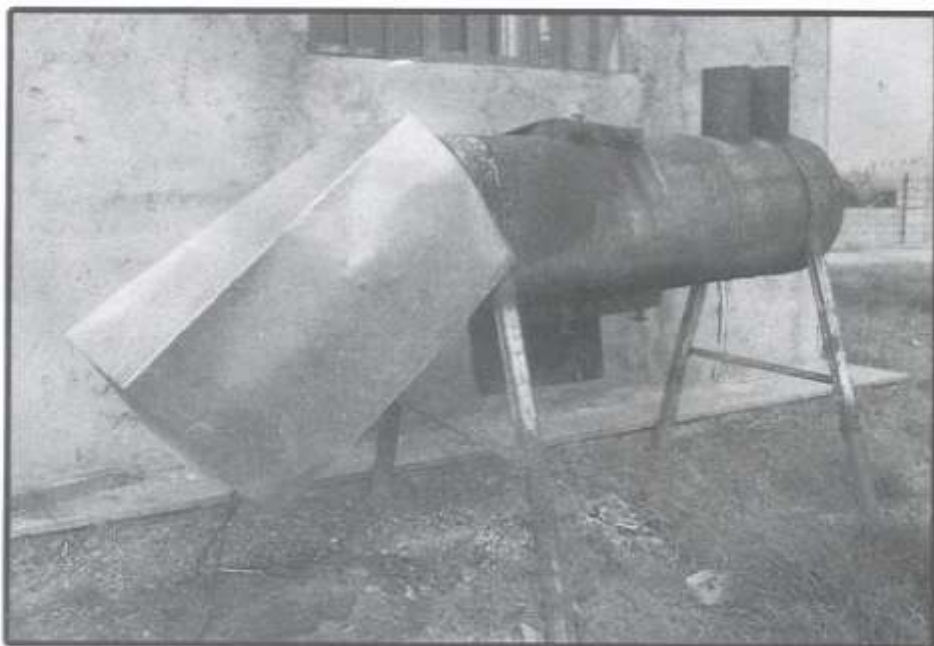
آهک و دفن پسماندها و لاشه‌ها

یکی از منابع‌های آلودگی، لاشه‌های دام‌های تلف شده، فضولات و پسماندهای خارج شده از بدن دام‌های آلوده و بیمار است. این باقی مانده‌ها باید به طور درست و بهداشتی از بین بروند.

به طور معمول، بهترین راه، سوزاندن این باقی مانده‌ها در کوره‌های لاشه‌سوزی است.

اما اگر کوره لاشه سوزی در دامداری وجود نداشته باشد، می توان از آهک استفاده کرد. برای این کار گودالی با عمق مناسب در زمین حفر می کنند. سپس مقداری آهک در گودال می ریزند و لاشه را در آن می اندازند. دوباره لایه ای از آهک روی لاشه می پاشند و بعد با خاک چاله را پر می کنند.

آهک از پخش شدن آلودگی لاشه جلوگیری می کند. به علاوه باعث می شود که لاشه

اگر کوره لاشه سوزی در دسترس شما نیست، برای دفن لاشه ها از آهک استفاده کنید.

آهک و تغذیه دام

آهک، یک منبع غذایی کلسیم دار است. برای تکمیل کردن کلسیم در برنامه غذایی دام ها، می توان از راه مناسبی از آهک استفاده کرد. به طور معمول، آهک را با کنسانتره مخلوط می کنند. زیرا در مخلوط دانه غلات یا کنسانتره، فسفر به اندازه کافی وجود دارد؛ ولی کلسیم آن کم است.

در تغذیه گوساله های در حال رشد، بیشتر از کنسانتره استفاده می شود. بنابراین برای

جبران کلسیم آن، یک تا یک و نیم درصد پودر سنگ آهک به کنسانتره اضافه می‌کنند. اضافه کردن پودر آهک در آب آشامیدنی دام‌ها نیز کلسیم لازم را برای آنها فراهم می‌کند. به علاوه، آب آشامیدنی را ضد عفونی کرده، همچنین از رشد خزه‌ها در آبشخور و کثیف شدن آب نیز جلوگیری می‌کند. برای انجام این کار حتماً با کارشناسان دامپروری مشورت کنید.

سعی کنید برای استفاده از آهک در برنامه غذایی و آب آشامیدنی با کارشناسان دامپروری مشورت کنید.

در جاهایی که تهیه غذاهای تکمیلی مشکل است، اضافه کردن آب آهک به گاه با صرفه است. این کار باعث تکمیل شدن کلسیم غذای دام و آسان هضم شدن گاه می‌شود. اضافه کردن آب آهک به گاه، کار آسانی است. ولی چون خاصیت قلیایی آب آهک بسیار کم و ضعیف است، باید گاه را در آب آهک خواباند. به این ترتیب، کم‌کم آب آهک در گاه جذب می‌شود.

آهک و چند هشدار

۱- در هنگام استفاده از آهک برای تغذیه دام، توجه کنید که مقدار مصرف آهک از یک تا یک و نیم درصد بیشتر نشود. زیرا بیشتر شدن ماده‌های آهکی کلسیم‌دار در غذای دام، باعث به وجود آمدن رسوب در کلیه‌ها و مجراهای اداری می‌شود.

مرگز خودسرانه آهک را به آب آشامیدنی اضافه نکنید.

۲- مقدار آهکی که بر روی بستر پاشیده می‌شود نباید بیشتر از اندازه باشد. زیرا باعث ترک پستان و نوک آن و آسیب رسیدن به پوست دام می‌شود.

۳- در هنگام کار با آهک، استفاده از ماسک، عینک، دستکش و لباس کار ضروری است. کسانی که زیاد با آهک تماس دارند و این نکته‌ها را رعایت نکنند، دچار ناراحتی‌های تنفسی، چشمی و پوستی می‌شوند.

آهک را از دسترس کودکان دور نگه دارید

- آهک بهترین و ارزان‌ترین ماده‌ای است که برای تمیز نگه داشتن جایگاه دام و محیط دامداری استفاده می‌شود.
- آهک به دلیل قلیایی بودن، اثر زیادی در از بین بردن میکروب‌ها و بهداشتی کردن محیط دارد.
- آهک رطوبت را جذب می‌کند. بنابراین برای خشک کردن محیط‌های خارج دامداری مناسب است.
- مخلوط کردن آهک با فضولات دام موجب کم شدن بوی بد آن می‌شود. به علاوه، میکروب‌ها و انگل‌های فضولات را از بین می‌برد.
- در پایان هر دوره بهره‌برداری از مزرعه‌های پرورش ماهی، استخر را به طور کامل باید خشک کرد و شخم‌زد. سپس روی آن را آهک می‌پاشید تا زالوها، میکروب‌ها و کیست‌های مختلف انگل‌ها از بین بروند. در نتیجه، این عامل‌های بیماری‌زا به دوره بعد منتقل نمی‌شوند.
- برای دفن لاشه دام، کندن گودال، ریختن آهک در ته آن و همچنین بر روی لاشه بسیار مهم است. زیرا از پخش شدن عفونت، آلودگی و بوی بد لاشه جلوگیری می‌کند. به علاوه آهک باعث می‌شود که لاشه زودتر از هم پاشیده بشود.
- آهک را می‌توان به اندازه مشخص با کنسانتره مخلوط کرد. به این ترتیب کمبود کلسیم غذای دام، جبران می‌شود.
- از آب آهک برای تکمیل کلسیم و زود هضم شدن گاه نیز استفاده می‌شود.

- ۱- یکی از ارزان‌ترین و بهترین راه‌ها برای ضد عفونی کردن جایگاه دام کدام است؟
- ۲- آهک چیست؟ و چگونه به دست می‌آید؟
- ۳- چند روش مختلف استفاده از آهک برای بهداشت جایگاه دام را نام ببرید.
- ۴- خاصیت جذب رطوبت آهک، چه فایده‌ای دارد؟
- ۵- فایده‌های مخلوط کردن آهک با فضولات دام را بنویسید.
- ۶- در استخرهای پرورش ماهی چه استفاده‌ای از آهک می‌شود؟
- ۷- استفاده از آهک برای دفن پس مانده‌ها و لاشه دام‌ها را بگویید.
- ۸- به چه دلیل آهک را با کنسانتره دام مخلوط می‌کنند؟
- ۹- استفاده از پودر آهک در آب آشامیدنی دام چه فایده‌هایی دارد؟
- ۱۰- برای تکمیل کردن کلسیم گاو، چگونه از آهک استفاده می‌شود؟
- ۱۱- اگر آهک پاشیده شده به بستر بیشتر از اندازه باشد، چه آسیب‌هایی به دام می‌رسد؟
- ۱۲- در هنگام کار با آهک، استفاده از چه وسیله‌هایی ضروری است؟
- ۱۳- بیشتر شدن ماده‌های آهکی در غذای دام، باعث چه صدماتی به دام می‌شود؟

چند نکته مفید

- آهک بهترین ماده برای تمیزنگه داشتن جایگاه دام و محیط دامداری است.
- آهک اثر بسیار زیادی در از بین بردن میکروب‌ها دارد.
- استفاده از آهک در حوضچه‌های ورودی دامداری‌ها بسیار مفید است.
- دقت کنید در هنگام استفاده از آهک، با پستان‌گاو تماس نیابد.
- برای دفن لاشه دام، در زیر و روی لاشه آهک بریزید.
- از آب آهک برای غنی کردن و زودهضم شدن گاه استفاده می‌شود.
- مخلوط کردن آهک با فضولات دام، بوی بد آن را کم می‌کند.
- آهک رطوبت را به خود جذب می‌کند.
- در پایان دوره بهره‌برداری از مزرعه‌های پرورش ماهی، پس از خشک کردن استخر، از آهک برای ضدعفونی استفاده می‌شود.
- هرگز خودسرانه آهک را به آب آشامیدنی اضافه نکنید.